

Distributed word embeddings

A softmax függvény

- Bináris osztályozás szigmoid függvénnyel $\sigma(z) = \frac{1}{1 + \exp^{-z}}$
  - $z = w^T x$ mint normalizálatlan valószínűség
  - Alternatíván legyen $z_1 = w_1^T x$ és $z_2 = w_2^T x$ a pozitív és negatív osztályba tartozás normalizálatlan valószínűségei
  - $\text{softmax}(z) = \left[\frac{\exp^{z_1}}{\exp^{z_1} + \exp^{z_2}}, \frac{\exp^{z_2}}{\exp^{z_1} + \exp^{z_2}} \right]$
  - $z = z_1 - z_2$ választással a logisztikus regresszió is ezt csinálja

Szoftmax példa

- A szoftmax függvény segítségével $(-\infty, \infty)$ intervallumból jövő értékekből eloszlást gyárthatunk
  - Osztályozást végző neurális hálók gyakori összetevője

$[-2, 3, 0] \rightarrow [0.14 \quad 20.09 \quad 1.00]$

$[-1, 4, 1] \rightarrow [0.37 \quad 54.60 \quad 2.72]$

$[1, 2, 2.3] \rightarrow [2.72 \quad 7.39 \quad 9.97]$

Szoftmax példa

- A szoftmax függvény segítségével $(-\infty, \infty)$ intervallumból jövő értékekből eloszlást gyárthatunk
  - Osztályozást végző neurális hálók gyakori összetevője

$[-2, 3, 0] \rightarrow [0.14 \quad 20.09 \quad 1.00] \rightarrow [0.006 \quad 0.946 \quad 0.048]$

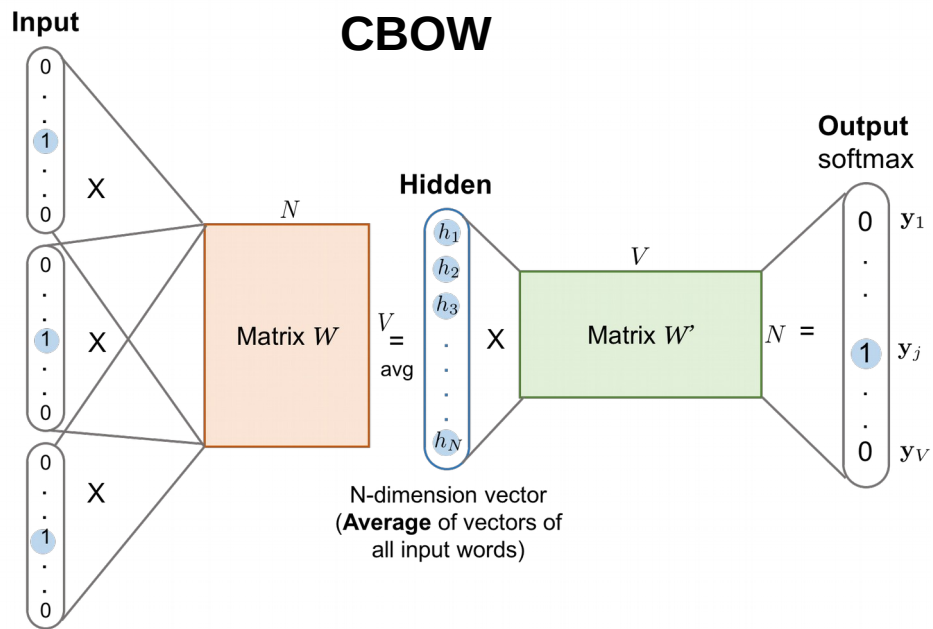
$[-1, 4, 1] \rightarrow [0.37 \quad 54.60 \quad 2.72] \rightarrow [0.006 \quad 0.946 \quad 0.048]$

$[1, 2, 2.3] \rightarrow [2.72 \quad 7.39 \quad 9.97] \rightarrow [0.189 \quad 0.377 \quad 0.434]$

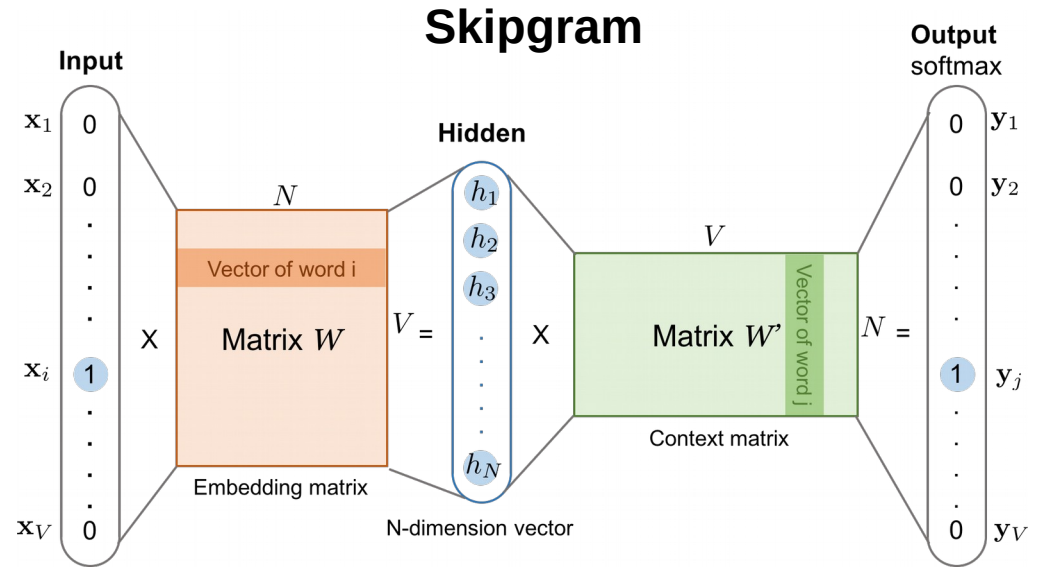
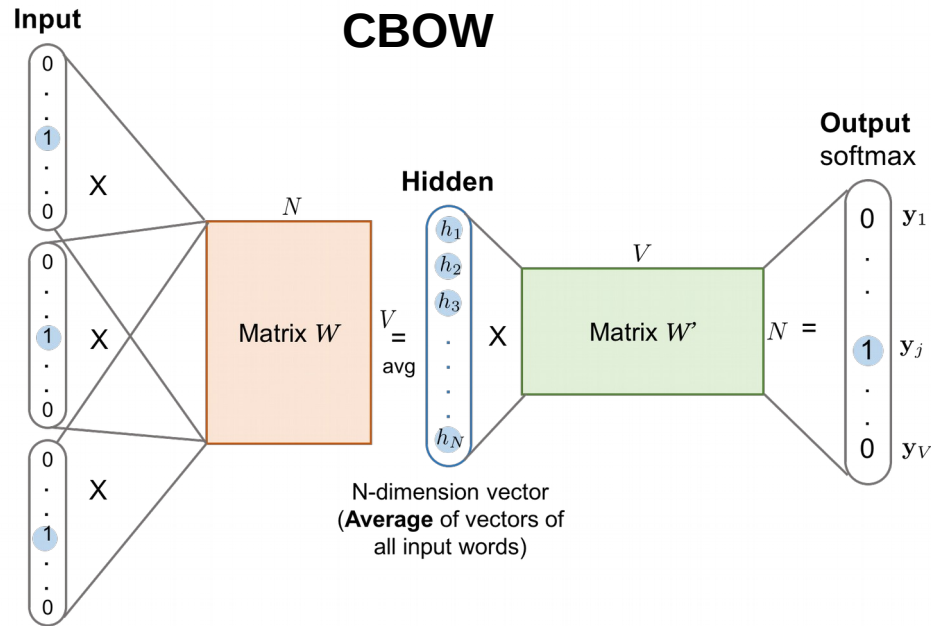
word2vec (Mikolov et al., 2013)

- Algoritmuscsalád több (kritikus) hiperparaméterrel
  - Alapcélja: olyan prediktív modellt tanulni, ami képes minél pontosabban megbecsülni, hogy ha egy szövegrészből kitakarunk egy/több szót, akkor mi/mik volt/voltak az/azok
- Minden szóhoz rendeljünk egy kontextus és output reprezentációt (egy-egy N dimenziós vektort)
  - Predikcióinkat a kontextus és output vektorok pontszorzatain alkalmazott softmax függvényvel hozzuk meg

Continuous bag of words (CBOW) vs. Skipgram

Continuous bag of words (CBOW) vs. Skipgram

A predikciós mechanizmus

- Egy-egy kontextusablak viszonyában regisztráljuk a predikció kapcsán jelentkező hibát, és frissítsük a szóreprezentációkat

$$p(o_i | c_j) = \text{softmax}(\mathbf{1}_j^T W W')$$

- $\mathbf{1}_j = [0 \ 0 \ 0 \ \dots \ 0 \ 0 \ 1 \ 0 \ 0 \ \dots \ 0]$ alakú ún. one-hot vektor

j. pozíció

- W és W' paraméterek függetlenek egymástól (Miért?)
- Kezdetben random értékeket tartalmaznak, SGD-vel frissítjük őket a tanulás során

A frissítési szabály

- Szükségünk van a predikció hibájának gradiensére
  - A predikciós hiba az elvárt szó előrejelzésének negált log valószínűsége

$$\ell = -\log(p(o_i | c_j)) = -\log \frac{e^{w_j^T w_i'}}{\sum_{k=1}^{|V|} e^{w_j^T w_k'}} = ?$$

- Mi lesz a hibatag gradiense? Hogy lehet értelmezni?

Az elvi modell problémái

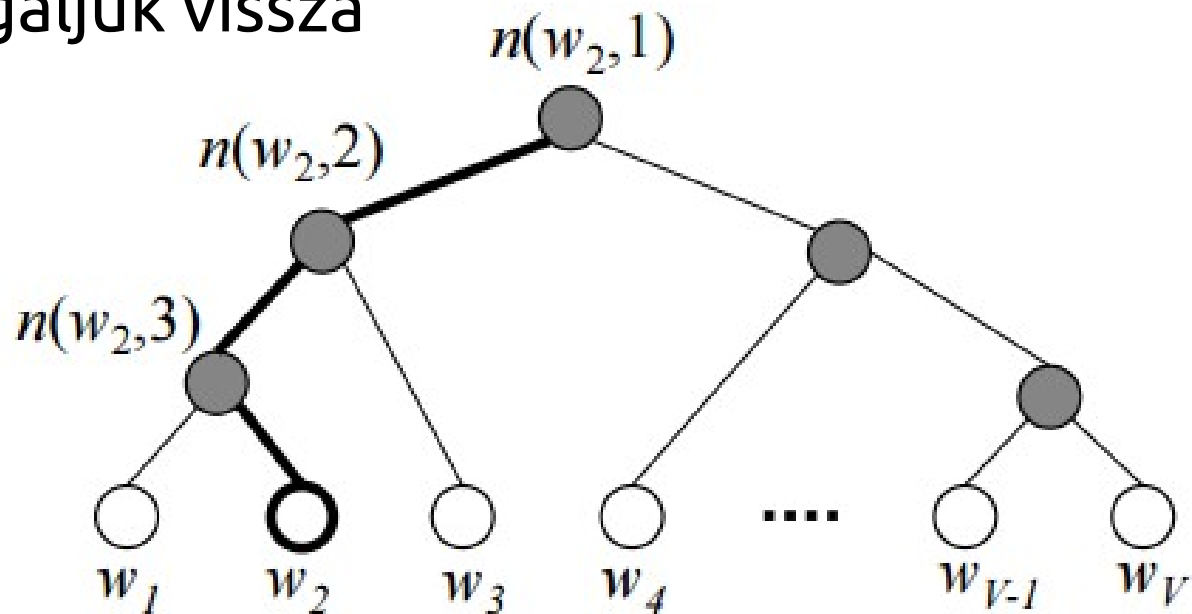
- A célfüggvény gradiensét nagyon költséges kiszámolni
  - Egyetlen frissítés alkalmával a teljes szótár (V) fölötti összegzést igényel
- A probléma javítható hierarchikus szoftmax vagy negatív mintavételezés alkalmazásával

Hierarchikus softmax

- A predikációs mechanizmust (W') cseréljük le egy bináris fára
  - N csúcsú bináris fa várható magassága $\log(N)$ 👍
  - A bináris fa minden csúcsa egy-egy döntést hoz
  - Egy outputra vonatkozó predikció legyen a fában hozzá való eljutás során hozott döntések valószínűségeinek szorzata
- 1 db $|V|$ kimenetelű multinomiális eloszlás helyett hozzunk $\log(|V|)$ bináris döntést

Hierarchikus softmax illusztrációja

- Minden csúcs egy-egy mini osztályozó
  - Balra vagy jobbra tovább?
- A hibát így propagáljuk vissza

Negatív mintavételezés

- A teljes szótár feletti predikció helyett hozzunk *néhány* egyszerű bináris döntést (valid/invalid kontextus)
  - Bináris döntést hozni sokkal olcsóbb, mint egy $|V|$ kimenetetelest

$$\ell = -\log(p(Y=1|o_i, c_j)) - \sum_{k=1, o_k \sim Q}^K \log(p(Y=0|o_k, c_j))$$

- Q a szótár elemei feletti gyakorisági eloszlás

Negatív mintavételezés

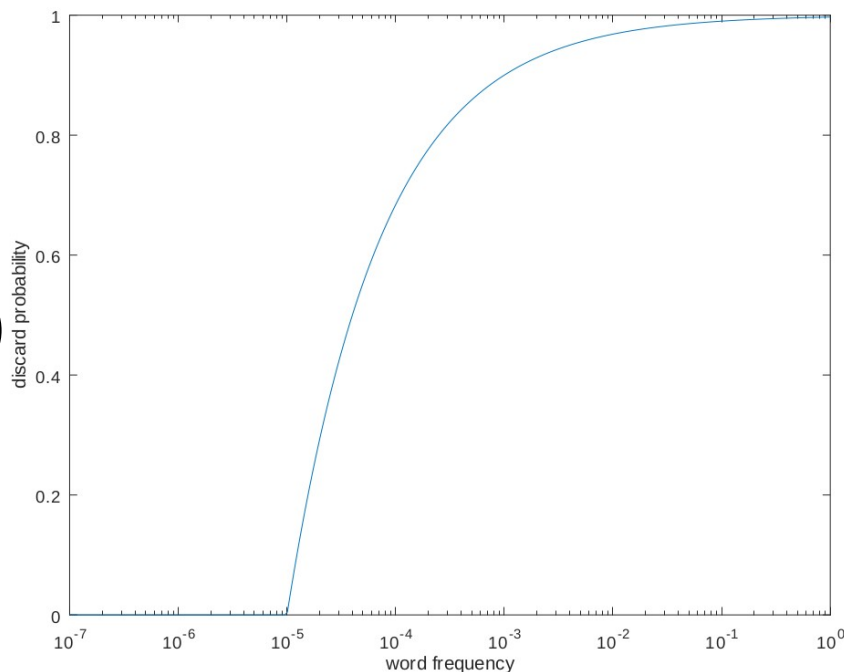
- A teljes szótár feletti predikció helyett hozzunk *néhány* egyszerű bináris döntést (valid/invalid kontextus)
  - Bináris döntést hozni sokkal olcsóbb, mint egy $|V|$ kimenetetelest

$$\ell = -\log(p(Y=1|o_i, c_j)) - \sum_{k=1, o_k \sim Q}^K \log(p(Y=0|o_k, c_j))$$

- Q a szótár elemei feletti gyakorisági eloszlás
  - Q meghatározása során a szavak gyakoriságát emeljük egy 1-nél kisebb hatványra (pl. 0.75) → Miért jó ötlet ez?

További trükkök

- Adaptív ablakméret (távolabbi szomszédok alulsúlyozása)
- Gyakori szavak alulmintavételezése $1 - \sqrt{t/f(w)}$ valószínűséggel
  - t egy hiperparaméter ($t \approx 1e-5$)
  - $f(w)$ a szó gyakorisága
- Gyakori mintázatok (pl. *New_York*) beazonosítása
  - Történhet pl. PPMI segítségével
- Stb, stb...

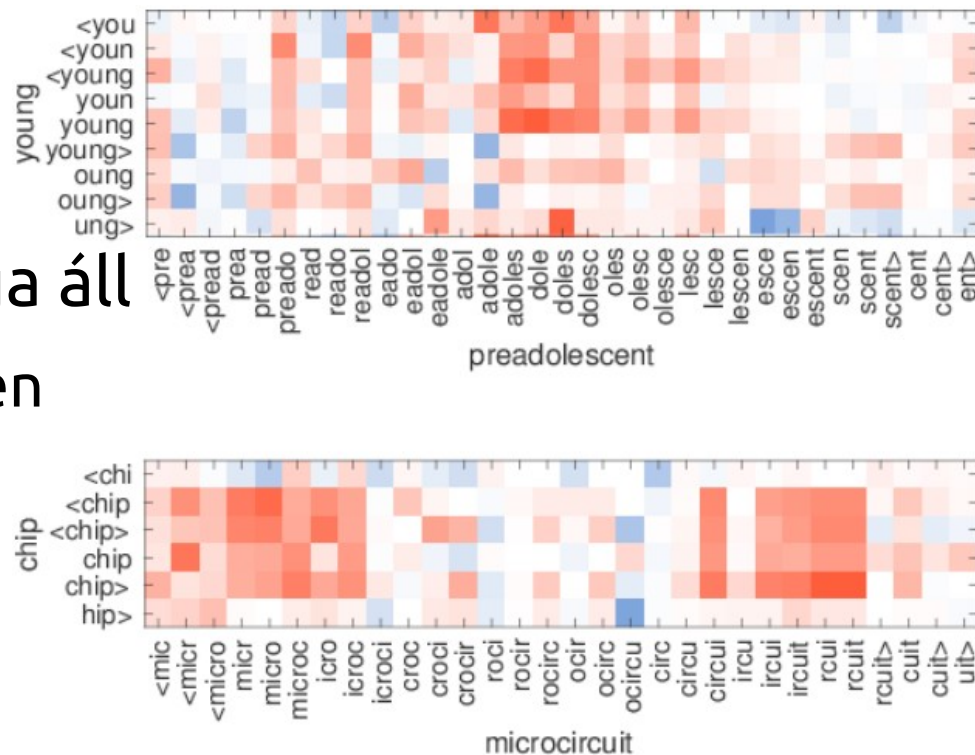
Egyéb megoldások – fasttext

- A szavak helyett gondolkozzunk szótöredékekben
  - Hasznos lehet morfológiailag változatos nyelvek esetében
  - Lényegében minden karakterlánchoz fogunk tudni reprezentációt adni a szótöredék-reprezentációkra alapozva
- A szavakhoz tartozó vektoros reprezentációra tekintsünk az azokat alkotó szótöredékek vektoros reprezentációinak összegeként
- Előtanított vektorok elérhetők 150+ nyelvre (fasttext.cc)

fasttext (Bojanowski et al., 2017)

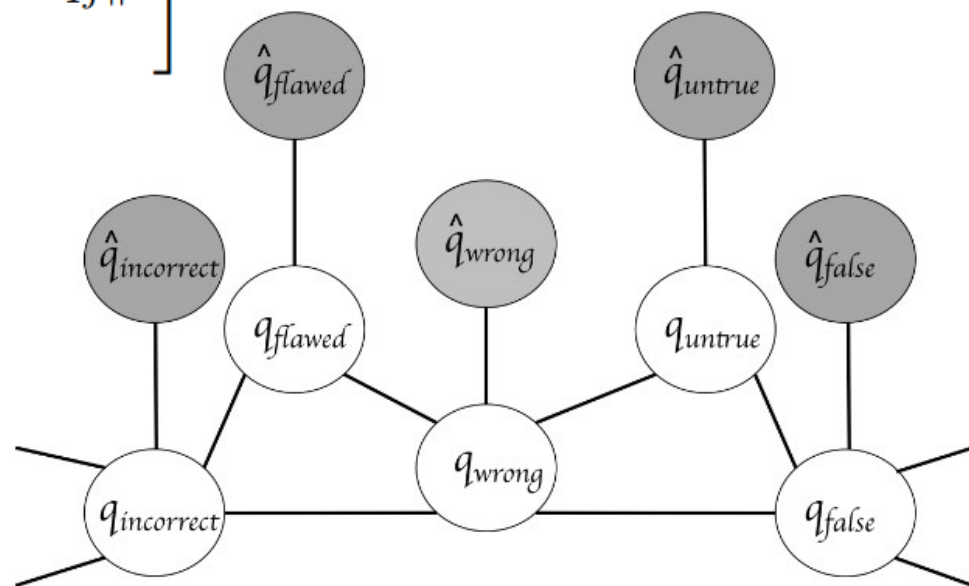
- Lényegében a skipgram modell kiterjesztése input/output karakter n-gramokkal
- Az ábrán egy szópárra nézve, az azt alkotó töredékpárok reprezentációinak hasonlósága áll
  - Az x tengelyen mindkét esetben egy OOV szó áll

Retrofitting (Faruqui et al., 2015)

- Tanuljunk egy kezdeti szóreprzentációt $\hat{q}$, majd ezt finomítsuk tudásbázisokra támaszkodva

$$\Psi(Q) = \sum_{i=1}^n \left[\alpha_i \|q_i - \hat{q}_i\|^2 + \sum_{(i,j) \in E} \beta_{ij} \|q_i - q_j\|^2 \right]$$

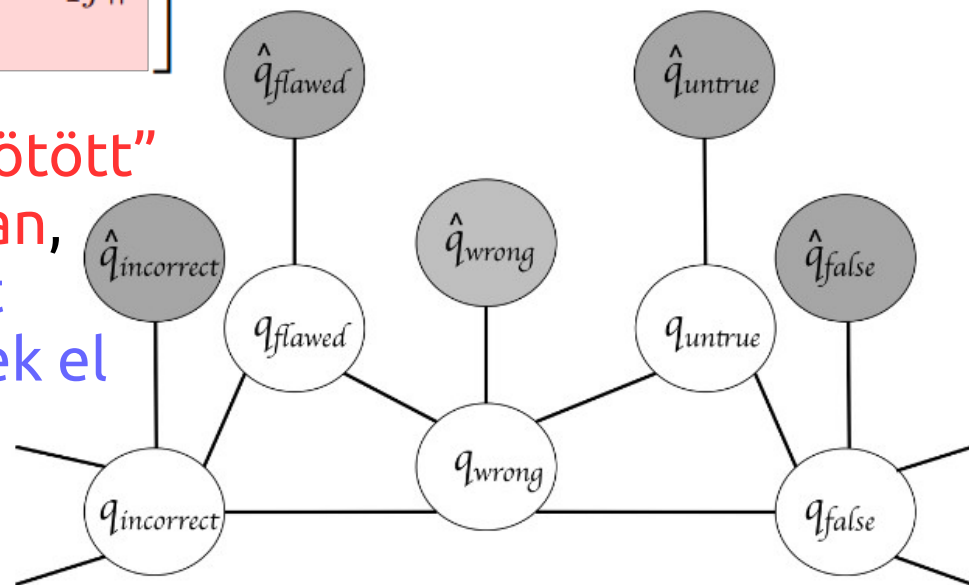

Retrofitting (Faruqui et al., 2015)

- Tanuljunk egy kezdeti szóreprzentációt $\hat{q}$, majd ezt finomítsuk tudásbázisokra támaszkodva

$$\Psi(Q) = \sum_{i=1}^n \left[\alpha_i \|q_i - \hat{q}_i\|^2 + \sum_{(i,j) \in E} \beta_{ij} \|q_i - q_j\|^2 \right]$$

- Azaz a tudásbázisban “összekötött” szavak viselkedjenek hasonlóan, miközben az eredetileg tanult reprezentációjuktól se térjenek el túlzottan

Explicit Retrofitting (Glavaš & Vulić, 2018)

- A Faruqui-féle retrofitting problémája, hogy csak a tudásbázisban található tudás integrálására képes
- Az explicit retrofitting megpróbálja a tudásbázisban tárolt tudást absztrahálni
  - Egy olyan neurális modellt tanul, ami utólagosan minden vektor specializálását el tudja végezni, nem csak a tudásbázisban lévőkét

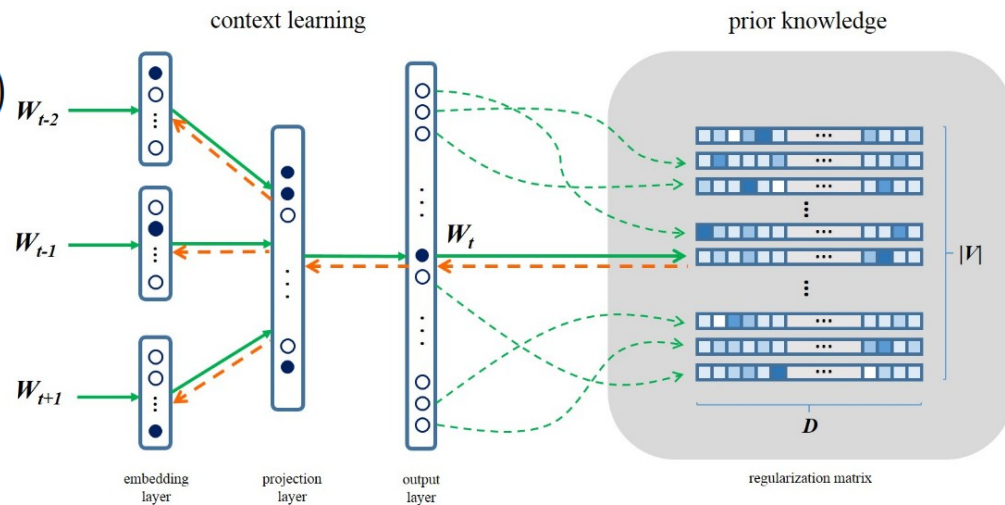
Prior tudás integrálása (Song et al., 2017)

- A kontextusszó kilétén túl, valamilyen egyéb ismérv előrejelzésére is képessé akarjuk tenni a modellünket
  - A prior tudás jöhet tudásbázisból, de automatizmus által is előállhat (LDA=látens Dirichlet allokáció, egy topikmodell)

Prior tudás integrálása (Song et al., 2017)

- A kontextusszó kilétén túl, valamilyen egyéb ismérv előrejelzésére is képessé akarjuk tenni a modellünket
  - A prior tudás jöhet tudásbázisból, de automatizmus által is előállhat (LDA=látens Dirichlet allokáció, egy topikmodell)

$$\mathcal{L} = \frac{1}{|V|} \sum_{i=1}^{|V|} \log p(w_i, \psi(w_i) \mid \sum_{0 < |j| \leq c} v_{i+j})$$

Glove (Pennington et al., 2014)

- Egyszerre globális és lokális
  - A korpusz globális statisztikáit próbálja a modell rekonstruálni
  - A paraméterek frissítése sztochasztikusan történik

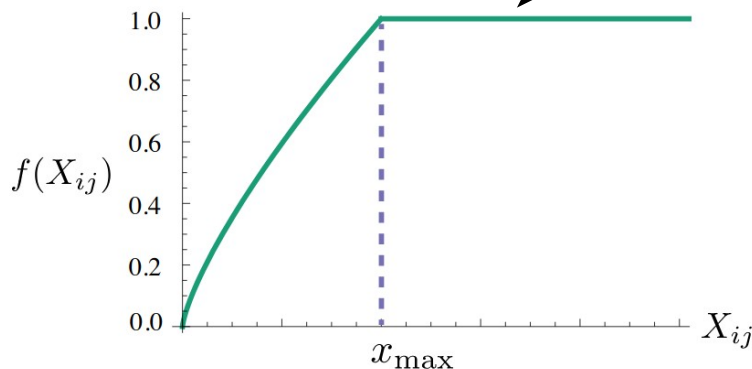
$$J = \sum_{i,j}^{|V|} f(X_{ij}) (w_i^T \tilde{w}_j + b_i + \tilde{b}_j - \log X_{ij})^2$$

Probability and Ratio	$k = solid$	$k = gas$	$k = water$	$k = fashion$
$P(k ice)$	1.9×10^{-4}	6.6×10^{-5}	3.0×10^{-3}	1.7×10^{-5}
$P(k steam)$	2.2×10^{-5}	7.8×10^{-4}	2.2×10^{-3}	1.8×10^{-5}
$P(k ice)/P(k steam)$	8.9	8.5×10^{-2}	1.36	0.96

Glove (Pennington et al., 2014)

- Egyszerre globális és lokális
  - A korpusz globális statisztikáit próbálja a modell rekonstruálni
  - A paraméterek frissítése sztochasztikusan történik

$$J = \sum_{i,j}^{|V|} f(X_{ij}) (w_i^T \tilde{w}_j + b_i + \tilde{b}_j - \log X_{ij})^2$$

Globális
együttelőfordulási
gyakoriság

Szórepresentációk kiértékelése

Szóhasonlóság

- Adott szópárok adatbázisa emberek által hozzárendelt hasonlósági értékekkel (similarity vs. relatedness)
- A szóreprezentációink alapján próbáljuk rekonstruálni az emberek által adott hasonlósági pontszámokat
  - Általában a szópárok vektorainak koszinusz hasonlóságának és az emberi hasonlóságok korrelációs együtthatóját nézzük

		emberi	automatikus
kutya	eb	9.9	9.1
kutya	hajó	1.1	1.7
...	...	...	...
ló	ménes	8	6.7

→ $\rho=0.62$

Lexikális következtetés

- (a,b) szópár vonatkozásában a reprezentációk alapján próbáljuk meg eldönteni, hogy a-ból következik-e b
  - Másképpen b hipernímája-e a-nak (általánosabb fogalom-e nála)
    - kutya → emlős
    - kutya ↗ hüllő
    - emlős ↗ kutya
  - (Levy et al., 2015) megmutatta, hogy a felügyelt módszerek hajlamosak a tanulni kívánt reláció helyett prototipikus hipernímákat tanulni csupán

Szóanalógiák

- $A:B :: C:D$ alakú szópárok gyűjteménye
  - Milyen gyakran tudjuk eltalálni azt, hogy adott A, B és C-hez mi a legjobban passzoló D szó
    - $A-B \approx C-D$, vagyis melyik D-nek a $(C-A+B)$ -vel vett hasonlósága a maximális
    - (Levy & Goldberg, 2014): a $(C-A+B)$ -t könnyen dominálni tudja egyetlen vektor, így keressük inkább azon D-t amire $\frac{\cos(D,C) * \cos(D,B)}{\cos(D,A)}$ maximális

Szóanalógiás adatbázisok

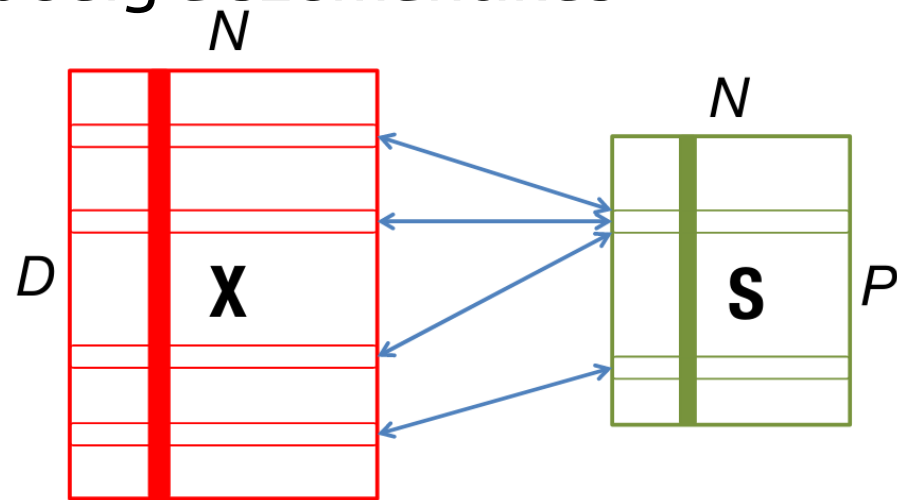
- Szintaktikus párok (walk:walked :: bake:baked)
- Szemantikus párok (Spain:Madrid :: France:Paris)
- Angolra pl. Google analogy test set vagy Better Analogy Test Set (BATS)
- Magyarra is létezik kiértékelő adatbázis
<http://corpus.nytud.hu/efnilex-vect/>

Kiértékelésorientált utófeldolgozás (Artetxe et al., 2018)

- A szóreprzentációk változatos információkat tárolnak, amelyek a felszínre hozhatók
- Ha X a beágyazásmátrix, akkor $X X^T$ a szópárok (elsőfokú) hasonlóságát adja meg, $(X X^T)^n$ pedig az n -edfokút
  - $(X X^T)^n = X (X^T X)^{n-1} X$, ahol $X^T X$ felbontható $Q \Lambda Q^T$ alakban
  - A transzformált beágyazásmátrixunk legyen $X Q \Lambda^{1/2}$

QVEC (Tsvetkov et al., 2015)

- Korrelációalapú metrika, ami azt nézi, hogy a szóvektorok dimenziói mennyire feleltethetők meg dolgok valós életbeli tulajdonságainak
- X mátrix a szóbeágyazásokat, S pedig a szemantikus tudást tartalmazó mátrix

QVEC (Tsvetkov et al., 2015)

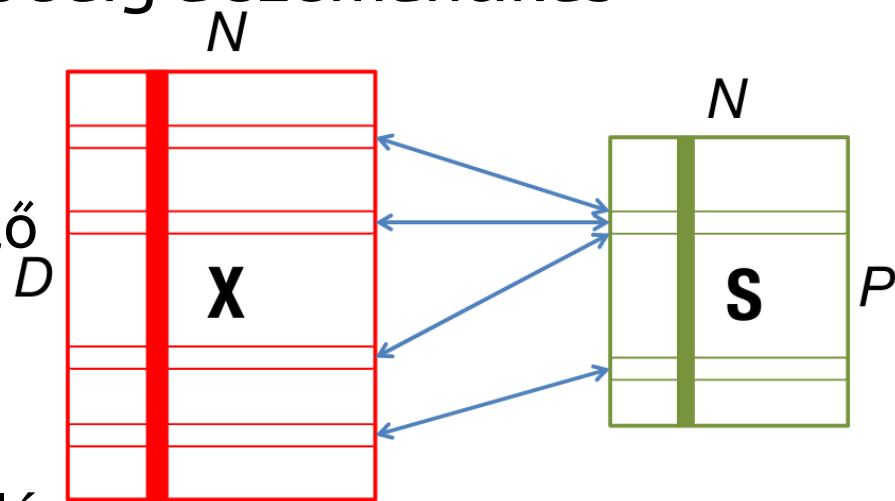
- Korrelációalapú metrika, ami azt nézi, hogy a szóvektorok dimenziói mennyire feleltethetők meg dolgok valós életbeli tulajdonságainak
- X mátrix a szóbeágyazásokat, S pedig a szemantikus tudást tartalmazó mátrix

- S valamilyen tudásbázis alapján (pl. WordNet/SemCor) állítható elő

$$\text{QVEC} = \max_{\mathbf{A} | \sum_j a_{ij} \leq 1} \sum_{i=1}^D \sum_{j=1}^P r(\mathbf{x}_i, \mathbf{s}_j) \times a_{ij}$$

korreláció

hozzárendelés

Alalmazásban való kiértékelés

- Intrinzikus kiértékelésnél jóval költségesebb, viszont végső soron ez érdekel bennünket
- Sajnos az intrinzikus kiértékelés gyakran nem korrelál az alkalmazásbeli kiértékeléssel
- Kérdés, hogy a kapott eredmény mennyire köszönhető a szóreprezentációnak, illetve mennyiben az arra építő modellnek
- Intrinsic/extrinsic kiértékeléstől függetlenül, általában érdemes több benchmark adatbázison is mérjünk

Lehetséges külső kiértékelés: struktúratanulás

- Szekvenciaelemzés
  - Part-of-Speech tagging: mi az egyes szavak szófaja?
  - Named Entity Recognition: hol és milyen típusú tulajdonnév található a szövegben
    - A feltorlódó névelemeket el akarjuk tudni határolni egymástól
  - Chunkolás: sekély mondattani elemzés (főnévi/igei/melléknévi csoportok egymástól való elkülönítése)
  - ...
- Egyéb struktúrák tanulása, pl. konstituens vagy dependenciaelemzés

További alkalmazási lehetőségek

- Gépi fordítás
- Kérdésmegválaszolás
- Kivonatolás
- Dokumentumosztályozás